

Всичко за газа и газта

Разговорите за руския газ в последно време поставиха наред с всичко друго дори и един чисто езиков проблем. Обадиха ми се много хора с въпроса от кой род е съществителното *газ* и как трябва да се казва – *руският газ* или *руската газ*?

Отговорът е, че в езика ни има две съществителни. Едното е *газ*, което е мъжки род, а другото – *газ* е от женски род. Когато съществителното е от мъжки род, то бележи или вещество във въздухообразно състояние, което няма определени форма и обем, или извлечаната от земните недра материя, използвана като гориво, в химическата промишленост и т.н. Затова се казва *земен газ*, *отровен газ* или *боен газ*. Именно във второто си значение съществителното понякога неправилно се използва в женски род. Тази дума има форма за множествено число и затова се казва например *задушливи газове*.

Когато думата *газ* е употребена в женски род, тя означава или течния петролен продукт, употребяван за осветление, или горивото за отопление, осветление и домакински нужди. Характерно за това съществително е, че то не се употребява в множествено число.

Като доказателство, че съществуват думи *газ* и в мъжки, и в женски род, ще посоча, че в български има и две прилагателни, образувани от тях – и *газов*, и *газен*. Едното е образувано с наставката *-ов*, а другото – с наставката *-ен*. Обикновено в езика ни наставката *-ов* се залепя към съществителни имена от мъжки род, а наставката *-ен* – към съществителни от женски род. *Газов* се употребява в съчетания като *газова инсталация*, *газова бутилка*, *газово находище*, а *газен*, използвано много по-рядко, се среща например в *газена лампа*. Тъкмо това разграничение при съчетаването на прилагателните показва още по-ясно кога с какво значение се употребява съществителното *газ*. Или, ако трябва да бъдем по-точни, какво означават двете съществителни *газ* в българския език.

Подобно разграничение се прави и при други съществителни имена в езика ни, например при *прах*, което се среща и в мъжки, и в женски род в зависимост от значението, което се влага в него. И така се е стигнало отново до съществуването в езика ни на две думи *прах*, макар че те имат и значение, което е едно и също и за двете, а това повече затруднява им при употребата в изречението.

И така отговорът ми е, че в съвременния ни език с думата *газ* в мъжки род може да се използват само съчетания като *природен газ*, а *газта* в женски род ще употребяваме в домакинството.

Като говорим за думата *газ*, ще ми се да припомня и за нейното присъствие в сложни думи като *газостанция* или *газстанция*. Тоест, веднъж в думата е използвано едно съединително *о*, а друг път то липсва. Когато се движите по пътищата на България, ще срещнете и двете думи, защото хората, които са изработили табелите, не са били единни в избора си. Ако се ръководим от модела, възприет в думи като *бензиностанция*, би трябвало да дадем предпочитание на *газостанция*. Именно това е моята препоръка, за да се стигне до еднозначно обозначение на обектите.